

Світлана ЯНЮК,
вчителька біології комунального закладу загальної середньої освіти
"Ліцей № 6 імені Назара Макаренка Хмельницької міської ради"

Від екоініціативи до сталого розвитку: роль шкільних проєктів

Сучасна українська школа стоїть перед викликом оновлення підходів до навчання — від передачі знань до формування компетентностей, цінностей і здатності застосовувати знання у реальних життєвих ситуаціях. Концепція «Нова українська школа» (НУШ) орієнтує освітній процес на реалізацію компетентнісного підходу, інтеграцію навчального змісту, розвиток критичного мислення, формування активної позиції учня, участь у дослідницьких і проєктних формах роботи. У цьому контексті особливого значення набуває проєктна діяльність, яка забезпечує поєднання теоретичних знань з практичною діяльністю, сприяє формуванню в учнів умінь самостійно здобувати, аналізувати та використовувати інформацію.

У модельних навчальних програмах предметів та інтегрованих курсів природничої освітньої галузі передбачено виконання проєктів майже під час вивчення кожної теми. Проєктна діяльність у НУШ є дієвим інструментом формування предметних і ключових компетентностей, а також наскрізних умінь, визначених Державним стандартом базової середньої освіти (2020 р.). Вона сприяє розвитку творчого мислення учнів, формує відповідальне ставлення до природи, громади та власного розвитку.

Ефективним засобом інтеграції теорії і практики, формування ціннісних орієнтацій учнів є проєкти екологічної тематики. Екологічні проєкти поєднують освітній, дослідницький, громадянський і виховний компоненти. Вони забезпечують практичне застосування знань з екології, біології, географії, хімії, інтегрованих курсів тощо; сприяють формуванню екологічної компетентності; розвивають критичне мислення, ініціативність, умінь працювати в команді; виховують ціннісне ставлення до природи й готовність діяти на користь сталого розвитку громади. Наприклад, реалізація у ліцеї таких проєктів як «Якість води: дослідження і шляхи покращення», «Розумне довілля: Хмельницький» спрямована на моніторинг стану довкілля урбоекосистеми міста. Учні проводили дослідження зразків води з різних джерел, визначали показники рН, твердості, прозорості, порівнювали з нормативами, моніторили якість атмосферного повітря в місті, порівнювали з індексом якості повітря відповідно до стандарту US-EPA 2016.

Проєкти «Рациональне харчування – здорова нація», «Шкіра людини: вплив середовища та рекомендації фахівців» були спрямовані на дослідження впливу екологічних факторів на стан шкіри, підвищення обізнаності школярів щодо принципів здорового харчування,

формування ціннісного ставлення до власного здоров'я та здоров'я інших людей. Значення таких проєктів полягає у поєднанні природничих знань із практичними навичками збереження здоров'я, розвитку екологічного мислення та культури відповідального споживання. Важливо, що реалізація цих ініціатив має міжнародний характер: за освітньої програми уряду Німеччини та Goethe-Institut «PASCH: Школи — партнери майбутнього» у дослідженнях брали участь не лише українські, а й німецькі школярі. Такий формат співпраці сприяє розвитку міжкультурної комунікації, обміну досвідом і формуванню глобальної екологічної свідомості.

Проєкти «Компола: сортування органічних відходів», «Бюджет міських ініціатив: озеленення території школи» мають вагоме значення для реалізації принципів сталого розвитку. Їх зміст спрямований на формування в учнів екологічної та громадянської компетентностей, розвиток культури відповідального ставлення до ресурсів і довкілля. Школярі на практиці засвоюють принципи раціонального природокористування, ощадливого споживання, утилізації та повторного використання відходів, а також долучаються до створення комфортного та безпечного шкільного простору. Такі ініціативи сприяють розвитку активної громадянської позиції, навчають учнів ухвалювати екологічно виважені рішення, планувати спільні дії для покращення якості життя громади. У підсумку, вони формують у молоді розуміння власної відповідальності за стан навколишнього середовища та готовність діяти відповідно до цілей сталого розвитку, визначених ООН.

Звичайно, координація реалізації проєктів потребує від учителя ґрунтовної методичної підготовки. Педагог має бути екологічно грамотним, знати сучасні екологічні проблеми та принципи сталого розвитку, володіти методами моніторингу стану довкілля. Важливо також мати сформовані цифрові компетентності – умінь використовувати інструменти для пошуку, обробки й візуалізації даних, створення інформаційних продуктів (презентацій, буклетів, екологічних афіш тощо). Сучасний учитель повинен володіти і проєктно-дослідницькою компетентністю, що передбачає здатність планувати, організовувати та супроводжувати всі етапи проєкту – від вибору проблеми до презентації результатів; застосовувати методи дослідження, спостереження, аналізу й узагальнення даних.

Не менш важливою є здатність організовувати командну роботу, мотивувати учнів, налагоджувати партнерство з громадськими організаціями, місцевими

установами та екологічними службами, створюючи умови для спільної діяльності на засадах співпраці й взаємної відповідальності. Зазначимо, що спільна проєктна робота вчителя й учнів формує екологічну свідомість, активну громадянську позицію та готовність діяти задля сталого майбутнього. Це не лише сучасна педагогічна технологія, а й засіб виховання громадянина, здатного мислити екологічно, діяти відповідально й творити сталий розвиток своєї громади та країни.

Використані джерела

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. — Київ : КІС, 2010. — 112 с.

2. Вербицький В. В. Екологічна освіта і виховання у контексті сталого розвитку: теорія і практика. — Київ : Педагогічна думка, 2020. — 180 с.

3. Державний стандарт базової середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF>.

4. Єрмоленко А. І. Проєктна діяльність як засіб формування екологічної компетентності учнів // Біологія і хімія в рідній школі. — 2022. — № 3. — С. 15–20.

5. Освіта для сталого розвитку : методичні рекомендації / за ред. Л. Лук'янової. — Київ : ІПООД НАПН України, 2021. — 96 с.

6. Шкала індексу якості повітря та кольорова легенда: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://aqicn.org/scale/uk/>